

Зміст

1. Загальна характеристика німецької мови	6
1.1. Німецька мова у світі	–
1.2. Загальна характеристика німецької мови як поліцентричної	8
2. Німецька мова в Німеччині	10
2.1. Лінгвогеографічні та соціоісторичні характеристики німецького варіанта німецької мови (НВНМ)	–
2.2. Лінгвістичні особливості НВНМ	11
Особливості вимови	12
Етимологія і лексичні особливості	13
Граматичні особливості	18
Орфографія	19
2.3. Лінгвокультурні особливості НВНМ	20
Концепт DAS DEUTSCHE (Німецьке)	22
Концепт ORDNUNG (Порядок)	24
Концепт SICHERHEIT (Безпека / впевненість)	25
Концепт GEMÜTLICHKEIT (Затишок)	27
Концепт SPARSAMKEIT (Заощадливість)	29
Концепт PÜNKTLICHKEIT (Пунктуальність)	30
2.4. Німецька лексика з національно-культурним компонентом	32
Питання для обговорення	35
Практичні завдання	37
3. Німецька мова в Австрії	54
3.1. Лінгвогеографічні та соціоісторичні характеристики австрійського варіанта німецької мови (АВНМ)	–
3.2. Лінгвістичні особливості АВНМ	57
Особливості вимови	–
Етимологія і лексичні особливості	58
Граматичні особливості	67
Орфографія	70
Прагматичні особливості	71
3.3. Лінгвокультурні особливості АВНМ	72
Концепт ÖSTERREICH, DAS ÖSTEREISCHISCHE (Австрія, австрійське)	–
Концепт ÖSTERREICHISCHKEIT / Selbstbestimmung (Австрійськість/ самовизначення)	56
Концепт GEMÜTLICHKEIT (Затишок)	74
Концепт HINEINDENKEN (Розуміння інших)	75
Концепт AUSGLEICH (Рівновага/ компроміс)	80
Концепт NEUTRALITÄT (Нейтралітет)	81
Концепт MUSIKALITÄT (Музикальність)	82
Питання для обговорення	83
	85

Практичні завдання	86
4. Німецька мова в Швейцарії	122
4.1. Лінгвогеографічні та соціоісторичні характеристики швейцарського варіанта німецької мови (ШВНМ)	–
4.2. Соціо- та психолінгвістичні особливості ШВНМ	124
4.3. Лінгвістичні особливості ШВНМ	126
Особливості вимови	–
Етимологія і лексичні особливості	128
Граматичні особливості	138
Орфографія	139
Прагматичні особливості	140
Питання для обговорення	141
Практичні завдання	142
5. Німецька мова в Ліхтенштейні	175
5.1. Лінгвогеографічні та соціоісторичні характеристики ліхтенштейнського варіанта німецької мови (ЛшВНМ)	–
5.2. Лінгвістичні особливості ЛшВНМ	177
Питання для обговорення	179
Практичні завдання	180
6. Німецька мова в Люксембурзі	188
6.1. Лінгвогеографічні та соціоісторичні характеристики люксембурзького варіанта німецької мови (ЛбВНМ)	–
6.2. Соціолінгвістичні особливості	190
6.3. Лінгвістичні особливості ЛбВНМ	191
Особливості вимови	192
Лексичні особливості	–
Граматичні особливості	195
Питання для обговорення	197
Практичні завдання	198
7. Німецька мова в Східній Бельгії	210
7.1. Лінгвогеографічні та соціоісторичні характеристики східнобельгійського варіанта німецької мови (СбВНМ)	–
7.2. Лінгвістичні особливості СбВНМ	211
Питання для обговорення	214
Практичні завдання	215
8. Німецька мова в Південному Тиролі (Італія)	226
8.1. Лінгвогеографічні та соціоісторичні характеристики південнотирольського варіанта німецької мови (ПТВНМ)	–
8.2. Лінгвістичні особливості ПТВНМ	228
Питання для обговорення	232
Практичні завдання	–
Тексти для самостійного опрацювання	245
I. Deutsch als Minderheitssprache, aber nicht staatliche Amtssprache	–

Beteiligung der Länder an der Förderung der deutschen Minderheitensprache	264
II. Deutsche Minderheit in der Ukraine	271
III. Sprachirrtümer Österreichs	283
IV. Landeskundliche Informationen	286
Brauchtum und Tradition in der Schweiz	–
Fürstentum Liechtenstein	290
Luxemburg	294
Die deutschsprachige Gemeinschaft – unbekanntes Belgien?	298
Kultur und Traditionen in Südtirol	304
Бібліографія	307

1. Загальна характеристика німецької мови

1.1. Німецька мова у світі

Таблиця 1. *Кількість носіїв німецької мови в країнах, де німецька мова є державною або регіональною*

Deutschland	81.102.768
Österreich	8.234.060
Schweiz	5.705.847
Liechtenstein	36.107
Luxemburg	407.200
Italien (Bozen-Südtirol)	438.041
Belgien (Deutschsprachige Gemeinschaft)	72.878
Zusammen	95.956.901 (\approx 96 Mio.)

[24: 12].

Таблиця 2. *Кількість носіїв німецької мови в інших країнах*

Argentinien	347.000
Australien	148.000
Belize	36.000
Bolivien	86.000
Brasilien	1.127.000
Chile	28.000
Dänemark	22.000
Dominikanische Republik	30.000
Ecuador	18.000
Estland	2.000
Frankreich (Elsass/ Lothringen)	1.300.000
Israel	65.000
Kanada	506.000
Kasachstan	204.000
Kirgisistan	61.000
Kroatien	3.000
Kolumbien	11.000
Lettland	3.000
Litauen	3.000
Mexiko	58.000
Moldau	7.000
Namibia	24.000
Paraguay	110.000
Peru	5.000
Philippinen	1.000
Polen	591.000
Puerto Rico	1.000

Rumänien	100.000
Russland	756.000
Serbien	5.000
Slowakei	6.000
Slowenien	2.000
Südafrika	151.000
Tadschikistan	1.700
Tschechien	35.000
Ukraine	37.000
Ungarn	133.000
Uruguay	19.000
USA	1.395.000
Usbekistan	40.000
Venezuela	25.000
Zusammen	7.493.000

[24: 12].

Таким чином, згідно з даними Таблиць 1 і 2, кількість носіїв німецької мови у світі становить приблизно 103,5 мільйони осіб.

Німецька мова, поряд із англійською, іспанською, арабською, китайською і французькою належить до плюрицентричних мов. Поняття «плюрицентричний» означає, що одна й та сама мова має декілька національних центрів, у яких кодифіковані різні варіанти цієї мови. Австрійський германіст, професор університету м. Грац Рудольф Мур (Rudolf Muhr) визначає такі критерії плюрицентричності мов:

- мова функціонує в декількох суверенних країнах;
- ця мова має в кожній з країн статус офіційної державної, однієї з державних або мови меншини;
- мова має декілька літературних варіантів, які кодифіковані в словниках;
- державний варіант плюрицентричної мови є діючою нормою у сферах управління, законодавства, освіти тощо;
- мовні та мовленнєві відмінності певного варіанта ґрунтуються на розбіжностях соціального розвитку та соціальної ідентичності мовців окремих країн;
- національний варіант мови вивчають у школах і таким чином передають наступним поколінням;
- громадяни лояльно ставляться до державного варіанта мови [59].

Для всіх плюрицентричних мов спільним є те, що вони мають декілька літературних варіантів і, відповідно, відмінні мовні норми. У свою чергу, варіанти мають більше подібностей, ніж відмінностей, які стосуються насамперед розмовної мови, але також виявляються на морфологічному, семантичному, прагматичному, фонетично- фонологічному й граматичному рівнях.

1.2. Загальна характеристика НМ як поліцентричної

Політичні перетворення Європи у I половині XX ст., спершу 1918–1919 років після I Світової війни й особливо 1945–1946 р.р. після II Світової війни спричинили перерозподіл німецько-мовного простору. У такий спосіб німецька мова стала державною в семи країнах Європи, проте її статус у цих державах відрізняється (див. таблицю 1). У деяких з них німецька – єдина державна мова і використовується на національному рівні в центральних органах влади (парламенті, уряді, органах управління). В інших країнах німецька мова є державною поряд із іншими мовами. А також є країни, де німецька мова є державною не на національному, а на регіональному рівні [23: 12].

Таблиця 3. *Країни з німецькою мовою як державною*

Національна державна мова		Регіональна державна мова
Єдина державна мова	Одна із державних мов	
Федеративна Республіка Німеччина	Швейцарія (поряд із французькою, італійською і ретороманською)	Німецькомовна Співдружність на сході Бельгії
Австрія		
Ліхтенштейн	Люксембург (поряд із французькою і люксембурзькою)	Автономна провінція Боцен-Південний Тироль в Італії

Таким чином, відмінні мовні групи німецької як державної існують у ФРН, Австрії, Швейцарії. Для кожного з цих варіантів німецької мови запроваджені відповідні терміни: тевтонізми (*Teutonismen*) або германізми (*Deutschlandismen*) – для німецького варіанта, австрицизми (*Ausriazismen*) – для австрійського, гелветизми (*Helvetismen*) – для швейцарського. Окрім того, німецька є державною мовою в Ліхтенштейні, Люксембурзі, у провінції Боцен-Південний Тироль в Італії (поряд з італійською) та в Німецькомовній